

Oponentský posudek na práci Filipa Hrabánka
„Ezechiellovo vidění a prvek Boží moci ve filmu Pulp Fiction“

Cílem práce Filipa Hrabánka bylo dle s. 6 *odkrýt ... náboženský i morální podtext filmu Pulp Fiction a prvek Boží moci v návaznosti na knihu Ezechiel*. Autor nejprve podává kratší shrnutí knihy *Ezechiel*, a to nikoliv pouze co do obsahu (s. 11-24), ale též co do žánru a jejího pozdějšího působení na křesťanskou, zejména patristickou tradici (s. 8-16). V druhé části pak stručně shrnuje obsah filmu *Pulp Fiction* (s. 25-30), předkládá profily jeho čtyřech protagonistů (Jules Winnfield, Vincent Vega, Mia Wallace a Butch Coolidge), a přistupuje k tomu, co považuje za jádro celé práce: interpretaci vybraných pasáží filmu na pozadí a ve světle knihy *Ezechiel*. Autor se soustřeďuje zejména na pasáž, která je ve filmu označena jako *Ez 25, 17*, na jejímž základě pak napříč filmem probírá motivy a scény obsahující zvláštní dialektiku *odplaty a vykoupení* či přesněji *odplaty a odpuštění*. Podle autora je *hlavním jádrem Pulp Fictionu* (sic!) *... víra spojená s milosrdenstvím, které motivují postavy ke svobodě a ospravedlňují jejich neblahé osudy. Film pojednává o síle těchto prvků jako celku a ukazuje, jak cenné mohou být pro individuální orientaci v chaotických časech.*

Autor nachází ovšem i další souvislosti s knihou *Ezechiel*, a sice například Julesovu konverzi poté, co přežije střelbu v Brettově bytě vztahuje po mém soudu přiměřeně k *Ez 36, 26n* (*Odstráním z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa. Vložím vám do nitra svého ducha; učiním, že se budete řídit mými nařízeními, zachovávat moje řády a jednat podle nich...*) či rozhovor s Ringem v restauraci pak k *Ez 33, 1n* (*jako Hospodin nechci, aby zemřel, ale aby se odvrátil od své cesty a byl živ.*)

Autor dochází k závěru (s. 44): *Vezmeme-li v úvahu celkovou perspektivu filmu, předkládá se nám závěr, že ti, kteří sami milosrdenství nedokáží anebo nechtějí projevit, nedostávají ho ani od Boha a jejich osud končí zaslouženým trestem.*

Předně je třeba vyzdvihnout, že si autor zvolil poměrně obtížné, ovšem nadmíru zajímavé téma, a sice ukázat náboženský a morální rozměr jednoho z dnes již klasických děl *pop culture*, a to navíc díla, kterému bývá často jakýkoliv morální či náboženský význam upírán, a jehož režisérovi zdánlivě není nic svaté: autorovi je rozhodně třeba přiznat zásluhu za to, že vkusným a v celku neutřelým způsobem ukázal, že tomu tak není. Současně je třeba ocenit, že autor je velmi dobrým znalcem *Pulp Fiction*, což mu umožnilo nalézt v díle i další souvislosti s knihou *Ezechiel*, než je explicitně zmíněná pasáž *Ez 25, 17*, jak je zmiňuji výše.

K úloze oponenta nicméně patří upozornit na méně zdařilé ohledy práce, a zde musím konstatovat, že práce má určité slabiny a rezervy.

Předně bych očekával, že autor někde explicitně zmíní, že pasáž *Ez 25, 17* je Tarantinův apokryf, tj. text, který se sice zaštiťuje autoritou proroka Ezechiela a odkazuje na některá místa jeho knihy, nicméně v uvedené podobě ho nenajdeme v žádném předkladu *Starého zákona* a samozřejmě ani v originálu. Striktně vzato se jedná spíše než o *cento* — tj. sešívku sestavenou z různých veršů či kusů Ezechiellova textu — o *pastiš*, tj. literární nápodobu staršího ceněného vzoru. Myslím, že něco podobného mělo v práci explicitně zaznít, autorova charakteristika na s. 31 se mi zdá nedostatečná (*... citát uvedený ve filmu neodpovídá zcela originálnímu textu Ezechiellova proroctví, ale jedná se o monolog poskládaný z několika jiných biblických veršů doplněný o smyšlené části.*)

Současně by si Ezechielův apokryf zasloužil podrobnější výklad: autor sice ukazuje, co snad znamená *údolí temnot*, které vztahuje k *Ž 23, 4* (Ize ho ovšem — a snad i přiměřeněji — vztáhnout na *údolí suchých kostí z Ez 37*), podobně též motiv *brother's keeper* ke *Gn 4, 9* a příběhu o Kainovi, jiné motivy ovšem přicházejí v tomto ohledu velmi zkrátka: co například znamená *tyranny of evil men*, kdo je *finder of lost children* s kdo ony ztracené děti, k čemu odkazuje motiv pastýře z verše *who ... shepherds the weak* atd.? Tyto motivy zůstávají v práci

bez výkladu, a přitom jsou nepochybně pro Tarantina velmi důležité, jak o tom svědčí například Julesova homilie nad Ezechielovým apokryfem ze závěr scény s Ringem. Konečně — a to jen tak na okraj — český překlad této pasáže nepatří k nejzdařilejším, bylo by lepší pracovat s anglickým originálem.

Druhá věcná výtka by potom směřovala k centrální otázce, před kterou *Pulp Fiction* vnímavého diváka staví: proč Jules a Butch vyváznou nejen životem, nýbrž — zdá se — zůstávají i v dokonalé milosti, zatímco Vincent o život přijde a je patrně navíc v božích očích zatracen(?). Autor spojuje tuto okolnost primárně s tím, že Vincent — na rozdíl od Julese — nedbal božích znamení a varování, které se mu dostávalo, zejména nevěřil na zázrak, který se odehrál v Brettově bytě. Po mém soudu jsou ovšem kořeny hlubší: jednak je Vincent vyznavačem poněkud jiné kultury než ostatní protagonisté — snad bychom s R. Benedictovou mohli říci kultury hanby —, a sice takové, která posuzuje jednání výlučně v kategoriích cti a hanby. Možná je tohle dobrá kulturní výbava gangstera, jelikož Vincenta zbavuje pocitů viny a svědomí, které by ho zřejmě — vzhledem k jeho práci — muselo jinak dosti trýznit. Jelikož Vincent nezná žádnou vinu, není schopen ani odpouštět a už vůbec nastavit druhou tvář (*Julesi, ty dáš tomu kreténovi 1500 dolarů, a já ho už z principu odprásknu*). Tohle je po mém soudu asi klíčová scéna celého filmu: Jules zde jedná jako dokonalý křesťan, co nastavuje druhou tvář, tohle Vincent nejenže nikdy nedělá, ale je to pro něj zcela nesrozumitelné. Patrně z tohoto důvodu nemůže nalézt nikdy milost v božích očích a dopadne tak, jak dopadne.

Doporučuji, aby si autor nejméně jeden z výše uvedených motivů vybral a v rámci obhajoby se k němu vyjádřil.

Formální a další drobnější připomínky:

- doporučuji uvádět značky poznámek pod čarou vždy za diakritické znaménko, nikoliv obráceně;
- na biblický text se odkazuje zásadně tak, že se uvede zavedená zkratka knihy, číslo kapitoly a verše a eventuálně zkratkou použitý překlad. Odkazy pod čarou typu *Bible (2008), 1060* se neužívají;
- na s. 10 autor uvádí, že *Knih Enoch* se stala *inspirací pro Danteho*. Jednak se česky tato apokryfní kniha jmenuje *Knih Henochova*, a dále ji po mém soudu Dante neznal, resp. odborná literatura o tom nic neříká;
- některé obraty jsou velmi neobratné, textu by slušela ještě jedna revize: na s. 12 *Jedním z dalších znepokojujících rysů mnoha moderních čtenářů může být počet veršů, které představují frekvenci popisu nadpřirozené translokace*. Či na s. 23 *Ezechiel, oběť, se snaží vyrovnat s touto situací pomocí identifikace s pachatelem, trestajícím Bohem*;
- na s. 14 má být místo *Paulinské koncepce* Pavlovské koncepce;
- na s. 15 *Odpovědi by mohla být vize, při které se stáváme součástí Boha*. Taková představa ovšem po mém soudu nikde v *Novém zákoně* není, je to představa spíše východní, v hinduismu známá jako *mokša*, na Západě se objevuje jen velmi výjimečně;
- příběh o Ikarovi nezapsal Vergilius (s. 18), nýbrž známe ho z Ovidiových *Metamorfóz*;
- na s. 31 autor uvádí: *Ezechiel ve svých vizích potvrzuje tímto výrokem Hospodínovu suverenitu, zároveň však odsuzuje Judu, že se neodvrátila od ostatních národů, ale naopak s nimi vytvářela spojenectví, jež představovala odmítnutí důvěry v Boha*. Juda je ovšem kmen a nikoliv ženská postava, tj. kmen Juda, že se neodvrátil...

Přes uvedené námitky a výtky práci hodnotím jako velmi dobrou až výbornou, a to v závislosti na průběhu obhajoby.

V Kladně 31.08.2021
Josef Kružík

